

Stanovisko k rozšíření okruhu dob započitatelných do praxe zaměstnanců ve veřejných službách a správě a státních zaměstnanců o dobu péče o dospělou blízkou osobu a o dobu doktorského studia pro účely zařazení do platového stupně

Tzv. **flexinovela zákoníku práce (zákon č. 120/2025 Sb.)**, účinná od **1. června 2025**, rozšířila okruh tzv. náhradních dob započitatelných do praxe pro účely zařazení zaměstnance do platového stupně v § 123 odst. 4 zákoníku práce o dobu péče o dospělou osobu blízkou podle § 22 odst. 1 občanského zákoníku závislou na pomoci jiné osoby ve stupni III (těžká závislost) nebo IV (úplná závislost) podle § 8 zákona o sociálních službách a o dobu řádně ukončeného studia v doktorském studijním programu podle § 47 zákona o vysokých školách. V návaznosti na schválení flexinovely bylo s účinností od 1. června 2025 novelizováno znění příslušných prováděcích nařízení vlády upravujících odměňování zaměstnanců veřejné sféry – § 3 odst. 2 **nařízení vlády č. 304/2014 Sb.** a § 4 **nařízení vlády č. 341/2017 Sb.**

Platí, že náhradní doby nejsou dobami výkonu profesní praxe, při němž zaměstnanec získává zkušenosti a poznatky využitelné pro výkon zaměstnání. Účelem zápočtu náhradních dob do započitatelné praxe je zabránit platovému znevýhodnění zaměstnanců v důsledku výkonu činností, které jsou předmětem celospolečenského zájmu. Započítávají se proto do započitatelné praxe pouze v případě, že brání zaměstnanci ve výkonu profesní praxe.

V případě hodnověrného doložení rozhodných skutečností ze strany zaměstnance, eventuálně i za využití čestného prohlášení, tj. učiní-li zaměstnavatel na základě doložených podkladů závěr o splnění podmínek pro zápočet minulé náhradní doby spojené s péčí o dospělou osobu blízkou anebo s řádně ukončeným doktorským studiem do započitatelné praxe, provede zaměstnavatel **přepočet doby započitatelné praxe**, a odůvodní-li takový přepočet postup zaměstnance do vyššího platového stupně a určení platového tarifu ve vyšší částce, vyhotoví zaměstnavatel podle § 136 odst. 2 zákoníku práce nový platový výměr a předá (doručí) jej zaměstnanci, bude-li to možné, nejpozději před započtením výkonu práce, za niž přísluší vyšší platový tarif, jinak bez zbytečného odkladu. Zaměstnavatel je povinen uvést v platovém výměru důvod změny výše platu (učiní tak odkazem na právní úpravu v novelizovaném znění). Přepočte-li zaměstnavatel dobu započitatelné praxe s časovým odstupem

od účinnosti nové právní úpravy k 1. červnu 2025 (např. proto, že zaměstnanec, u něhož existovaly důvody k postupu do vyššího platového stupně již k počátku účinnosti nové právní úpravy 1. června 2025, doloží, popř. čestně prohlásí rozhodné skutečnosti teprve s časovým odstupem po tomto datu), je vhodné označit v platovém výměru datum, odkdy právo na vyšší platový tarif vzniklo na základě právního předpisu, a uvést důvod předání platového výměru po tomto datu (tj. poskytnutí součinnosti zaměstnance teprve po uplynutí určité doby po nabytí účinnosti novelizované právní úpravy). S postupující dobou budou pak v praxi stále čtenější případy zápočtu náhradních dob péče o dospělou osobu blízkou nebo dob doktorského studia získaných po 31. květnu 2025. Vzhledem k tomu, že právo na vyšší platový tarif vzniká při splnění zákonných podmínek přímo z právního předpisu (tj. že se nezakládá konstitutivně platovým výměrem), má údaj o změně výše platového tarifu v platovém výměru pouze deklaratorní a informativní povahu. Z logiky věci závisí realizace tohoto práva (zpravidla) současně na poskytnutí součinnosti ze strany zaměstnance.

Je v zásadě věcí zaměstnance, aby zaměstnavateli doložil skutečnosti odůvodňující zápočet doby péče nebo doktorského studia. Zápočet je v jeho zájmu a je to primárně zaměstnanec, kdo má přehled o skutečnostech ze své osobní historie a kdo je s to disponovat doklady o nich. Zřejmě jen ojediněle disponuje informacemi o rozhodných skutečnostech, resp. (úplnými) doklady o těchto skutečnostech, zaměstnavatel. Zaměstnavatel však má informovat zaměstnance o změně právní úpravy, o případném přepočtu započtené praxe, jakož i o nezbytnosti součinnosti zaměstnance k provedení přepočtu.

K zápočtu doby péče o dospělou blízkou osobu

Před 1. červnem 2025 byl zápočet náhradních dob spojených s péčí o osobu s nepříznivým zdravotním stavem omezen na dobu péče o nezletilé dítě závislé na pomoci jiné osoby ve stupni III nebo ve stupni IV (a před rokem 2007, kdy nabyl účinnosti zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, na dobu péče o dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě vyžadující mimořádnou péči).

Od 1. června 2025 se okruh započitatelných náhradních dob spojených s péčí o osoby závislé na pomoci jiné osoby rozšířil o dobu osobní péče o osobu blízkou starší 18 let závislou na pomoci jiné (fyzické) osoby ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost) podle § 8 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

V případě péče poskytované před zavedením 4 stupňů závislosti na pomoci jiné fyzické osoby k 1. lednu 2007 odpovídá současným stupňům závislosti III nebo IV kategorie **úplné bezmocnosti** podle vyhlášky č. 284/1995 Sb. vydané k provedení zákona o důchodovém pojištění (a před rokem 1996 podle vyhlášky č. 149/1988 Sb. vydané k provedení zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení). „Převod“ stupňů bezmocnosti na stupně závislosti je upraven v ustanovení § 120 odst. 2 zákona o sociálních službách.

Doba péče o dospělou blízkou osobu odpovídající uvedeným charakteristikám je vzhledem k **odpadnutí horního limitu zápočtu v délce 6 let** od 1. ledna 2025 **započitatelná v plném rozsahu** (tj. stejně jako doba péče o dítě závislé na pomoci jiné osoby). V úvahu nepřichází redukce rozsahu zápočtu, která se může uplatnit v případě zápočtu profesní praxe (např. zápočet v rozsahu 2/3).

Jako **doklad prokazující splnění podmínek zápočtu** lze užít zejména **potvrzení podle § 29 zákona o sociálních službách** prokazující dobu poskytování péče a další rozhodné skutečnosti. Dále přichází v úvahu **rozhodnutí okresní (územní) správy sociálního zabezpečení o době a rozsahu péče** podle § 85 odst. 2 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (toto rozhodnutí se však vydává až po skončení poskytování péče či v souvislosti s žádostí o přiznání důchodu). Potřebné skutečnosti lze eventuálně doložit například také předložením lékařského posudku konstatujícího příslušný stupeň závislosti na pomoci jiné osoby (či ve vztahu k době před rokem 2007 příslušný stupeň bezmocnosti) nebo předložením rozhodnutí krajské pobočky Úřadu práce (dříve obecního úřadu obce s rozšířenou působností) o přiznání příspěvku na péči (před rokem 2007 příspěvku při péči o blízkou nebo jinou osobu). Vzhledem k tomu, že výše uvedené dokumenty obsahují také **osobní údaje** o zdravotním stavu (diagnózu apod.) opečovávané osoby a další osobní údaje, které nejsou třeba pro účely doložení podmínek pro zařazení zaměstnance do platového stupně, je v pořádku, pokud zaměstnavatel nebo zaměstnanec v dokladu pro zaměstnavatele, resp. v jeho kopii, znepřístupní (začerní) některé údaje či celé pasáže. Lze také připustit, aby zaměstnavatel rozhodné údaje z předloženého dokumentu pouze ověřil a učinil o tom záznam. Poskytne-li však zaměstnanec zaměstnavateli celý dokument, resp. jeho kopii, půjde ze strany zaměstnavatele o zákonný důvod zpracování osobních údajů ve smyslu čl. 6 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 o GDPR.

V případě nedostatečně doložených rozhodných skutečností či nejasností plynoucích z obsahu dokumentu/dokumentů lze tyto mezery překlenout podepsaným **čestným prohlášením zaměstnance**.

Blízká osoba je v § 22 odst. 1 občanského zákoníku vymezena jako příbuzný v přímé linii, sourozenec, manžel a partner (ve smyslu § 655 odst. 2 občanského zákoníku i ve smyslu zákona o registrovaném partnerství). Okruh blízkých osob dále zahrnuje osoby, jejichž vzájemný rodinný nebo obdobný poměr je, resp. v době péče byl, takový, že by újmu, kterou by utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní (v praxi typicky druh a družka). Zákon stanoví právní domněnku, že osobami blízkými jsou také osoby, které spolu trvale žijí, a osoby sešvagřené. Za dobu účinnosti „starého“ občanského zákoníku, tedy zákona č. 40/1964 Sb., je plně použitelné tehdejší vymezení okruhu blízkých osob v jeho § 116. Status blízké osoby bude v praxi často vyplývat z výše uvedených dokumentů; jinak jej zaměstnanec doloží formou čestného prohlášení. Asistenta sociální péče (§ 83 zákona o sociálních službách) nelze zahrnout pro tyto účely do okruhu osob blízkých.

V případě souběhu profesní činnosti (jak v oboru požadované práce, tak i jiné praxe) a výkonu péče by měl zaměstnavatel přednostně započít profesní praxi, a to i kdyby se tato profesní praxe započítávala ve sníženém rozsahu (zlomkem).

Obdobně jako u zápočtu praxe není ani pro zápočet doby péče rozhodný rozsah, v jakém byla v praxi péče poskytována; zaměstnavatel tak započte např. také dobu, po kterou dvě nebo i více osob pečovalo o tutéž osobu současně (za výše uvedené podmínky, že souběžně s péčí nebyla vykonávána započitatelná profesní činnost).

Má-li zaměstnavatel prokázáno, že v průběhu období vykazované péče byla osoba, již byla péče poskytována, po nějakou dobu hospitalizována, neměl by dobu **hospitalizace** opečovávané osoby do doby péče započítat, trvala-li hospitalizace takovou dobu, že už představovala nikoli zanedbatelnou část doby potřebné pro postup do vyššího platového stupně. V současnosti je ohledně počátku a skončení hospitalizace uložena písemná ohlašovací povinnost (vůči Úřadu práce) jak samotné opečovávané osobě, tak osobě blízké nebo asistentu sociální péče, a zaměstnavatel se tak může s informací o přerušení péče na dokladech předložených zaměstnancem v praxi setkávat. Jiná dočasná přerušení péče (např. z důvodu nemoci pečující osoby, v souvislosti s využitím odlehčovací služby apod.) nejsou důvodem pro neprovedení zápočtu.

K zápočtu doby doktorského studia

Od 1. června 2025 lze do započitatelné praxe nově započíst také dobu studia v doktorském studijním programu. Zaměstnavatel započítá dobu doktorského studia za následujících podmínek:

– Provedení zápočtu přichází v úvahu s účinky pro výši platového tarifu nejdříve za **červen 2025**.

– Započíst lze jak dobu doktorského studia podle § 47 aktuálně účinného **zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách**, tak i dobu postgraduálního studia podle § 22 předchozího vysokoškolského **zákona č. 172/1990 Sb.** [s ohledem na přechodné ustanovení § 98 odst. 1 písm. c) zákona č. 111/1998 Sb.].

– Doba doktorského studia se započte **v plném rozsahu** [tj. nepřichází v úvahu zápočet ve sníženém rozsahu (zlomkem); stejně, jako je tomu i u ostatních tzv. náhradních dob], maximálně však **v celkovém rozsahu 5 let**.

– Započítat do praxe lze výhradně **řádně ukončené doktorské studium**. To v praxi znamená, že studium nelze započítat v jeho průběhu, nýbrž podmínkou zápočtu je ukončení studia podle § 55 odst. 1 zákona č. 111/1998 Sb. (anebo podle § 19 zákona č. 172/1990 Sb.). Za podmínky, že další doktorské studium bylo řádně ukončeno (popř. další doktorská studia byla řádně ukončena), lze do maximálního rozsahu 5 let započíst dobu více než jednoho doktorského (postgraduálního) studia. Shodná doba je však započitatelná jen jednou [to ostatně platí i ve vztahu k vlastní profesní praxi, tzv. dosažené praxi; v případě překrývání doby profesní praxe a doby doktorského studia lze dobu takového překryvu započítat jen jednou, s tím, že přednost by mělo mít započtení doby profesní praxe, a to eventuálně i praxe započitatelné pro její nižší využitelnost ve sníženém rozsahu (zlomkem)].

– **Forma studia** není pro zápočet rozhodná, tj. započte se nejen doba studia v prezenční formě, nýbrž i v distanční nebo kombinované formě. Tyto formy studia obvykle probíhají souběžně s výkonem profesní praxe. V případě souběhu profesní činnosti (jak v oboru požadované práce, tak i jiné praxe mimo tento obor) a doby doktorského studia by měl zaměstnavatel přednostně opět započíst profesní praxi.

– Započitatelná doba studia začíná dnem zápisu do studia a končí ve smyslu § 55 odst. 1 zákona č. 111/1998 Sb. dnem vykonání státní zkoušky předepsané na závěr studia (obhajobou disertační práce). (Za účinnosti zákona č. 172/1990 Sb.

se postgraduální studium řádně ukončovalo obhajobou disertační práce a vykonáním rigorózní zkoušky.)

– Obsahové zaměření konkrétního doktorského studijního programu, resp. míra jeho využitelnosti pro výkon zaměstnání či služby, v jejichž rámci se doba doktorského studia započítává, nejsou pro započitatelnost tohoto studia rozhodné.

– Nezapočítává se doba **přerušení studia**, po kterou není osoba studentem. [Poznámka: Přerušení z důvodu rodičovství je započitatelné do 3 let věku dítěte podle § 3 odst. 2 písm. d) bodu 1 nařízení vlády č. 304/2014 Sb. a podle § 4 odst. 5 písm. a) nařízení vlády č. 341/2017 Sb.]

– Jednotlivé akademické roky se započtou úplně, tj. včetně období prázdnin.

– Započíst do praxe je možné i doktorské studium absolvované na vysoké škole v zahraničí za podmínky uznání (nostrifikace) rozhodnutím příslušné tuzemské vysoké školy nebo Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

– Zaměstnanec je ve vlastním zájmu povinen **doložit zaměstnavateli skutečnosti rozhodné pro zápočet** doktorského (postgraduálního) studia, tedy přesnou dobu tohoto studia a jeho řádné ukončení, příp. časové úseky přerušení studia. Údaje o uvedených skutečnostech jsou od 1. ledna 1999 vedeny v matrice studentů podle § 88 zákona č. 111/1998 Sb. a vysoká škola je vždy písemně sdělí osobě, jíž se tyto údaje týkají. Dalšími doklady jsou např. vysokoškolský diplom, dodatek k diplomu či výkaz o studiu (tzv. index). V případě, kdy prokázání přesné doby studia, resp. určitého relevantního data (např. dne zápisu do studia) není možné, lze kombinovat doklad prokazující základ práva na zápočet (vyplývající např. z dodatku k diplomu) s čestným prohlášením zaměstnance. V úvahu přichází i postup, že se na příslušnou vysokou školu obrátí přímo zaměstnavatel, který ve smyslu § 88 odst. 5 zákona č. 111/1998 Sb. osvědčí právní zájem na sdělení relevantního údaje z matriky studentů.